

S:t Eriksplan

Sankt Eriksplan på 1910-talet med Atlas Verkstäder t h. Foto Axel Sjöberg. Stockholms stadsmuseum.

Ända fram till slutet av 1800-talet var området kring Sankt Eriksplan landsbygd. Sankt Eriksplan skapades 1885 som knutpunkt för Torsgatan, Sankt Eriksgatan och Odengatan i enlighet med dåvarande stadsplan.

Rörstrand var namnet på den by som under medeltiden låg i trakten av nuvarande Sankt Eriksplan. Under 1700-talet sträckte sig Rörstrands ägor från Norra Bantorget till Karlberg, från Karlbergskanalen förbi bergknallarna vid Rörstrands Utmark, där Röda Bergsområdet nu ligger. Huvudbyggnaden, Rörstrands slott, tillkom redan under 1600-talet som bostad för egendomens ägare.

Idag är namnet Rörstrand mest förknippat med Rörstrands porslinsfabrik som grundades 1726 och som kom att dominera området fram till 1926 då fabriken lades ned. Tillverkningen flyttades till Göteborg och det gamla fabriksområdet bebyggdes med bostäder. Av de gamla byggnaderna finns bara delar av Rörstrands slott kvar, tätt tryckt intill Filadelfiakyrkan.

Söder om Sankt Eriksplan låg från 1873 Atlas Verkstäder på Smark som friköpts från Rörstrands egendom. Det mekaniska verkstadsföretaget var ett av de största i landet. Här tillverkades bland annat järnvägsvagnar, broar, ångpannor samt gjutgods. Bland det stora antal broar som Atlas byggde kan nämnas Vasabron och gamla Sankt Eriksbron. 1917 flyttades verksamheten till Saltsjö-Järsla i Nacka. Kort därefter revs fabriksbyggnaderna för att lämna plats för bostäder. Redan i slutet av 1920-talet stod hyreshusen klara på den gamla fabriksmarken. Atlasområdet är ett av de mest tätbebyggda i Stockholm.

På ömse sidor av Tomtebogatan ligger Birkastaden. Större delen av området bebyggdes 1904–16, dels av markägaren Rörstrand AB, dels av privata byggherrar som köpt tomtmark. Fastigheterna uppfördes under relativt kort tid, många som ren spekulering och ansågs av sin tid som fula kasernbyggnader.

Tunnelbanestation S:t Eriksplan invigdes 1952.